

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sifre Tere ‘Aśar - ‘im Perush Rashi ve-targum Ashkenazi u-ve’ur

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 595 [1834 oder 1835]

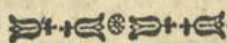
הידבוע רפס

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9129

ספר עובדיה

מתורגם ומבואר

מאת וואָלף כּמוה"ר יוסף זצ"ל מדעסווי.

ונוסף לו

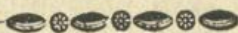
פירוש רש"י ז"ל.

ולמלות לועזיות אשר בו

נספחה לסוף שנים עשר הנביאים

העתקה ובאור

מאת המדפיס משה הלוי לנדא.

שנת ת"ק"צ"ה לפ"ק.

O B A D J A.

פראג

דרוק אונד פּעדלאַג דעם משה הלוי לנדא.

תרגום אשכנזי

עובדיה א

א (א) פראַפּעציי הונג
עובדיה'ס.

זאָ שפראַך גאַטט דער עוויגע,
פּאַן אדום: (פּאַם עוויגען הער-
טען וויר דיא נאַכריכט, איין
הערפּאַלד ערשיינט דען פּעל-
קערן: „אויף! וויר רייסטען
אונז צום קאַמפּפּע ווידער
איהן.“) (ב) זיעהע, צור גע-
רינגסטען דער נאַציאָנען זעט-
צע איך דיך איין, זעהר גרינג-
געשעצט וואַרסט דוא; (ג) דאָך
ברייסטעסט דוא דיך מיט פּרע-

א (א) חזון עבדיה כה אמר אדני
יהוה לאדום שמועה שמענו
מאת יהוה וציר בגוים שלח קומו
ונקומה עליה למלחמה: (ב) הנה
קטן נרתתיה בגוים בזוי אתה
מאד: (ג) ודון לבך השיאך שכני
בחגויי סלע מרום שבתו אמר

בלבו

קמן צ"ק

כעם שטאַלצע, וואָהנכט אויף פּעלזיכטען אַנהעהען, אויף ערהאַבענעם זיטצע; וועהנכט

אים

ר ש י

א (א) חזון עבדיה, מאי שניא עובדיה לאדום ולא ניבא נבואה אחרת אמרו חנמי עובדיה
נר אדומי היה אמר הקנ"ה מהם ובהם אביא עליהם יבא עובדיה שדר בין שני רשעים
אחאב ואיזבל ולא למד ממעשיהם ויפרע מעשו הרשע שדר בין שני לדיקים יחאק ורנקה ולא למד
ממעשיהם: (ב) הנה קטן נרתחך. כלפי שקראו אביו בנו הגדול ואמו בנה הגדול אמר הקנ"ה
לפני קטן הוא. רבותינו דרשו קטן שלא היה לה' לא נתב ולא לשון: בזוי. שלא היו מעמידו'
מלך בן מלך: (ג) שכני בחגוי סלע. סומך על משענת אבותיו אברהם ויחאק והם לא יועילו
לו. חגוי כמו (ישעי' י"ט) והית' אדמת יהוד' למזרי' לחגא בריוט: "א בלע"ז ואל חתמה על
וי"ו של חגוי שהיא כו"ו של קבוי (תהלים ס"ה) וכו"ו של מטחוי (בראשית כ"א) שאין יס-ד
בתיבה

ב א ו ר

א (א) חזון, הוא א' ממליכות הנבואה המבוארות היטב בהקדמה: עבדיה, דורו לא ידעו
בבבור. ודעת חז"ל (פ' אחד דיני ממונות) כי הוא הנזכר בס' מלכים (א' י"ח ג'). ושאלת
הראב"ע איך יקראנו הכתוב שם ירא ה' ולא יקראנו נביא, כבר התיר הרד"א ז"ל שהרי הכתוב
בעלמו העיד שהיה מבני הנביאים. ותוכן כללות הנבואה הוא להגיד שורבן אדום על שהרצו
לישראל אחיהם, הן בהיותם יושבים על אדמתם, הן בזמן החרבן ע"י נבוכדנאצר ובזמנים רבים
אחריהם. ויודיע הנביא מפלתם, אם שתהיה ע"י ג"ל אחר גלות ירושלים כדעת הראב"ע,
אם ע"י הורקנוס המלך בימי החשמנאים לדעת קל"ת, אם בזמן הגאולה העתידה כדעת הרד"ק
והרד"א. ואין לנו להכריע בין הדעות האלה, רק תרגמונו באופן שיהיה התרגום סובל הדעות
כלם והבזוהר יבחר: לאדום, בעבור אדום, כמו אמרי לי אחי הוא (רד"ק): שמועה שמענו
וגו', לדעתי המאמר הזה הוא דברי הנביא בעלמו שהקדים לנבואתו במאמר כללי, וענינו
שמע השמועה מאת ה', כי ליר בגוים שילח לאמר להם שיקומו וינינו א"ע למלחמה על אדום,
וכנוי הרבים במלת שמענו, על שהנביא כלל עלמו חוץ שאר הנביאים שהתנבאו ג"כ על אדום,
והמה ישעיה עמוס יחזקאל, וירמיה נבא ממש באותו סגנון שיבא עובדי' (עיי' ירמי' מ"ט
י"ד): (ב) הנה קטן נרתחך בגוים, שוורו קטן בגוים נרתחך, כלומר הפחות והכזוי שבגוים:
(ג) ודון לבך השיאך שכני בחגוי סלע, כי בטחת באיתן מושכך, שחשכון בחר שער ותחשוב להיות נאגז בו: שכני, כמו סכן
והיו"ד נוספת כמו היושבי בשמים (רד"ק): בחגוי, כמו והיתה אדמת יהודה למזרים לחגא בריוטיו"נח
בלע"ז (צ"ל ברעיעט, טפאטע בל"א) (רש"י) ולדעת רד"ק הוא כמו חוג הארץ וענינו ראש
הסלע

בְּלִבּוֹ מִי יוֹרִידֵנִי אֶרֶץ: (ו) אִם-
 תִּגְבֶּיָהּ כַּנֶּשֶׁר וְאִם-בֵּין כּוֹכְבִים
 שָׁיִם קִנְיָה מִשָּׁם אוֹרִידָהּ נֶאֱמַר-
 יְהוָה: (ה) אִם-גְּנָבִים בְּאוֹ-לֶךָ
 אִם-שָׁדֵדֵי לַיְלָה אִיךָ נִדְמִיתָהּ
 הֲלוֹא יִגְנְבוּ דַיִם אִם-בְּצָרִים בְּאוֹ-
 לֶךָ הֲלוֹא יִשְׁאִירוּ עֲלֶיךָ: (ו) אִיךָ
 נִחַפְּשׂוּ עֲשׂוּ נִבְעוּ מִצְּפִנְיוֹ: (ז) עַד-
 הַגְּבוּל שֶׁחֹף כָּל אַנְשֵׁי בְרִיתְךָ
 הִשְׁיִאוּךָ יָכְלוּ לֶךָ אַנְשֵׁי שְׁלֹמֶךָ
 לַחֲמֶךָ יִשְׁימוּ מִזֹּר תַּחֲתֶיךָ אִין

חבונה

אים הערצען: ניעמאנד פֿער.
 מאג מיך הינאב צור ערדע צו
 שמירצען! (ד) שווינגטעסט
 דוא דוך אייך עמפֿאר, גלייך
 אדלער, ניסטעטעסט דוך בייא
 דען שטערנען; אייך פֿאָן דאָ
 שמירצעטע אייך דוך העראב. —
 (ה) „וויא? וואָרסט פֿאָן דייע”
 בען דוא איבערפֿאללען, פֿאָן
 נעכטליכער באַנדע; וואָרום
 ביזט דוא דען זאָ גאַנץ צערניכ.
 טעט? ויא ווירדען יאָ נור איה.
 רע רויבכעגירדע געזעטטיגעט
 האַבען. זינד'ס ווינצער, דיא
 דוך איבערפֿיעלען? דייעזע
 פֿלעגען יאָ דער טרויבליין צו
 שאַנען. (ו) וויא וואָרדעסט
 דוא, עשו! דאָך זאָ גאַנץ ענט.

בלעסט, וויא יערער געהיימע ווינקעל דורכשפעהט! — (ז) (ניין) פֿאָן אייגען בונדעס.
 גענאָססען וואָרדסט דוא הין אן יענע גרענצע צערשטרייעט, פֿאָן טרויטען פֿריינדען געלאָקט
 אונד איבערליסטעט, פֿאָן פֿאלשען פֿלעגענאָססען שמערצהאַפֿט פֿערוואונדעט.

ר ש י

בתיבה אלא טי"ת ומי"ת: (ה) באו לך. עליך: איך נדמיתה. למה נדמת דומם עד שגנבו
 כל רכונם: הלאו ישאירו עללות. הכולרי' ואלה לא ישאירו לך כלום כי יחסאו ויגלו וידראו
 פולסוניך: (ו) נבעו. תרגס יונתן איתגליון. ולזון ארמית נבעו נתבקשו וכן אס תבעיון בעיו
 (ישעיה כ"א): (ז) עד הגבול שלחוק. אותם שהנטיחוך לעזרה באו עמך וליוך עד גבול ארץך
 עד הספר שסס באו עליך למלחמ' ובזאת השיאוך והכליחו: יכלו לך. לפתוךך ללאת ושנו
 מאחריך: לחמך ישימו מזור תחתך. אף מאכלך סס לך אחיך יעקב למזור שנתן לך לחס וכוד
 עדשים

ב א ו ר

הסלע. וכן תרגמתי: (ד) אם תגביה, שנתך כנשר המגביה עוף: ואם בין כיכבים, ע"ד
 הפלגה: שים, כמו תשים וכן עלה ומות בהר כמו תמות: (ה) אם גנבים, הגכון כדעת
 הרד"ק שהגנבים יספר דברי הרואי' חרבן אדום וישארו דרך תימה איך הי' זה חס ע"י גנבים
 שודדי לילה, זה אי אפשר, כי א"כ איך נדמית כלומר נכרת, להיות אפס: הלאו יגנבו דים,
 כי דרך הגנבים לגנוב דים ויניחו השאר: אם בצרים באו לך, זה ג"כ נמצע, כי הלא ישאירו
 עוללות שהן נסתרות תחת עלי גפן: (ו) איך נחפשו, וס"כ איך נתגלו מטמוני מסתרים:
 נחפשו עשו, חסר מלפוני, וסומך על הקרוב לו: נבעו, מלה ארמית והוא ענין בקשה
 ודרישה, וכן עס תבעיון בעיו (ישעיה כ"א י"ב): (ז) עד הגבול שלחוק, אין זה כ"א שחפשי
 בריתך שהנטחת צמו, המה שלחוק וגרשוך עד הגבול מקו' המלחמה: לחמך, כמו אוכלי לחמך:
 ישימו מור תחתך, פי' חולי ומנה: אין חבונה בו, בעשו שלא הבין מה שהיו עושים לו אנשי
 בריתו

א, וועלכע אינפערנונפֿט! —
 (ס) יא וואָהל שפּריכט דער ע-
 וויגע, אן דיעזעס טאָגע ראָט-
 טע איד קריעגספֿערשטענדי-
 גע אויס אדום, וויזען ראָטה
 פֿאַם געבירגע עשו'ס אויס.
 (ט) אויך דינער טאָפֿערן
 מוטה, א, חימן! זאָלל דינקען;
 אויף דאָס ניכט איין מאָן ענט-
 קאָממע, ביים געמעטצעל אויף
 דעם געבירגע עשו'ס. — (י) אָב
 דער פֿרעפֿעלטהאָט, אן די
 נעם ברודער יעקב פֿעראיבט,
 זאָללעטע שאָאם דיין אָנגעזיכט

תּבוּנָה בּוֹ: (ח) הֲלוֹא בַּיּוֹם הַהוּא
 נִבְרַחְתָּ יְהוָה וְהִיאֲבִדְתִּי חֲכָמִים
 מֵאֲדוּם וְתִבּוּנָה מִהָר מֵהָר עֲשׂוֹ:
 (ט) וְחַתּוֹ גִּבּוֹרֵי־חַיִּים מִלְּמַעַן יִכְרַת-
 אִישׁ מֵהָר עֲשׂוֹ מִקָּטָל: (י) מִחַמֶּס
 אַחִידָה יַעֲקֹב הִכְסֶּה בּוֹשָׁה וְנִכְרַת
 לְעוֹלָם: (יא) בַּיּוֹם עֲמִדָּה מִגִּד
 בַּיּוֹם שְׁבוּת זָרִים חִילוֹ וְנִכְרִים
 בָּאוּ שְׁעָרוֹ וְעַל-יְרוּשָׁלַם יָדוּ גּוֹרֵל

שערי קר גס

דעקקען: דאָרום ווירסט דוא אויסגעראָטטעט ווערדען, אויף אימערדאָר. (יא) צו יענער
 צייט, דא אין דער פֿערנע דוא שטאָנדעסט, אינדעם באַרבאַרען ווינע גיטער רויב-
 טען, וויטהריכע אין זיינע פֿאַרטען דראַנגען אונד אום ירושלים לאַזטען — אויך דוא
 ביזט

ר ש י

עדיס ועל ידו בזית הנכורה: מזיר. חולי: (ט) וחתו גבוריך תימן. יחתו ויפחדו לנוס אל
 ארץ ישמעאל. וי"ת ויחנדרון גיבוריך יתנו ארעא דרומא: למען יכרת. כל איש גבור: מהר
 עשו מקטל. מרוב הרג שינא עליכס: (י) מחמס אחיך יעקב. בשביל חמס שעשית ליעקב:
 (יא) ביום עמדך מנגד. שלא באת לעזור לו: גם אתה כח' מהס. מעלה אני עליך כאלו אתה
 מן

ב א ו ר

בריתו (רד"ק). עד הגה דברי הרואים: (ח) הלוא, מעתה חוזר הנביא לדברי ה' לאמר
 הלא באמת יסנב ה' ביום ההוא כי תאבד חכמה מאדום: (ט) וחתו גבוריך תימן, גבוריך
 שהס מתימן כי הוא מנני אדום (הראב"ע): למען יכרת איש, חתת אלהים תהיה בגבורי
 החיל, למען יכרת כל איש מהר עשו: מקטל, מהרג רב שיהיה זה. קטל, מלה ארמית, וכן
 הן יקטלני לו איתל (איוב י"ג ע"ו): (י) מחמס, יזכור הנביא סבת עוגס על שהתאכזרו נגד
 בני יעקב אחיהס, ועגס הכתוב מהמסס הנעשה לאחיך יעקב ע"י שאר הגוים שהרעו להס,
 היה לך להתנסות בושא וכלימה, כדרך האז הישר המרחס על כרת אחיו ומתבניש ומלטער
 במפלתו, ואתה לזן עשית, כ"ח אדרבא היית עוזר לרעתו: חבסך, מבנין התנאי (קטני
 יונקטיין): ונכרת לעולם, לכן יהיה עונשך שיכרת שמך ונכרך לעולם: (יא) ביום עמדך
 מנגד, יבאר ענין התאכזרו, ביום שהיית עומד מנגד ולא באת לעזור לו ע"ד לא מעמוד על
 דס ריעך: ביום שבוה ורים, המה אס חיל בבל שהזריבו ירושלים בחרבן ראשון, כדעת
 הראב"ע, וכמו שאמר המקונן זכור ה' לבני אדו' האומרי' ערו ערו עד היסוד זה (תהלי קל"ז) ו
 אס חיל הרומיים שהזריבו בית שני לדעת הרד"ק ושאר המפרשי'. וכבר הערנו לעיל (ח')
 שאין בידינו להכריע בין דעות מי שקדמו לנו, ואולי כוונת הנביא על שני הזמנים יחד:
 שבוה, מקור מן הקל, ארשו שנה, וענינו ביום ששבי זרים חילו ונכסיו (מרד"ק): ידו
 גורל, מטעם הפלה, כמולידות את קרנות הגוים (זכרי' א' כ"א), ובתב הרד"ק ו"ל אפסר
 ארשו ידד בשקל רבו מארבה או ארשו ידה מן לידות וגו' ומשכטו ידו בשני יודי'ן והוא אית'ן

מן

גַּם-אֶתָּה כְּאַחַד מֵהֶם: (יב) וְאֶל-
 תָּרָא בְיוֹם-אָחִיָּה בְיוֹם נִכְרוּ וְאֶל-
 תִּשְׁמַח לְבִנְי-יְהוּדָה בְיוֹם אָבְדָם
 וְאֶל-תְּגִדֵּל פִּיָּה בְיוֹם צָרָה:
 (ג) אֶל-תִּבּוֹא בְשַׁעַר-עַמִּי בְיוֹם
 אִידָם אֶל-תָּרָא גַם-אֶתָּה בְּרַעְתּוֹ
 בְיוֹם אִידוֹ וְאֶל-תִּשְׁלַחנָה בְּהִילוֹ
 בְיוֹם אִידוֹ: (יד) וְאֶל-תַּעֲמֵד עַל-
 הַפֶּרֶק לְהַכְרִית אֶת-פְּלִיטָיו וְאֶל-
 תִּסְגֵּר שְׂרִידָיו בְיוֹם צָרָה: (טו) כִּי-
 קָרֹב יוֹם-יְהוָה עַל-כָּל-הַגּוֹיִם
 כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ יַעֲשֶׂה לְךָ גַּמְלָה

בוזט דא דער טראַנגען איי
 נער. (יב) ניכט זאללטע דיין
 בליקק זיך וויידען אן דעם אונ-
 גליקע דיינעם ברודערס אס
 טאגע ויינער פֿערבאָנגונג, ניכט
 פֿראַהלאַקען איבער יהודה'ס
 זאָהנע אס טאגע איהרעס
 שטורצעס, ניכט גראָסשפרע-
 כען אס אונגליקסטאָגע; (יג) אין
 מיינעם פֿאַלקעס שטאָרט ניכט
 איינדריינגען, אס טאגע זיינעס
 אינפֿאַללס, זיין מיסגעשיק
 ניכט שאַרענפֿראַה אַנזעהען
 אס אונגהיילשוואַנגערן טאגע,
 ניכט זעלבסט האַנד אַנלעגען
 אן זיין גוט, אין דער ליידעני-
 פֿאַללען צייט; (יד) ניכט אס
 שיידעוועגע האַררען, זיינע
 פֿליכטלינגע נייערערצוהויען,

ניכט זיינע גערעטטעטען אויסליעפֿערן, אס טאגע דער נאָטה. — (טו) נאָהעט נון דער
 ראַכע־טאָג דעם עוויגען פֿיר אַללע נאַציאָנען, זאָ געשיהט אויך דיר, וויא דוא געטהאָן,

נאך

ר ש י

מן הנאים עליהם: (יב) ואל תרא ביום אחיך. לא הי' לך להביט ולעמוד מנגדו: ביום נכרו.
 ביום הסגרו ביד אויב וכן הוא אומר בשאול (שמואל א' כ"ג) נכר אותו אלהים ביד הסגירו
 אותו בדי: (יג) ואל תשמחה בחילו. אל תשליח ידך בנכסיו כן תרגם יונתן ומקרא קלר הוא
 זכיר להוסיף עליו ידך: (יד) ואל תעמד על הפרק. מקום שהנורחים יולאים דרך שם לימלט
 ובלשון

ב א ו ר

מן הדגוש וכשהפילו יו"ד השורש מפני כובד קריאת שני יודי"ן הטילו תנועת יו"ד השורש שהוא
 פתח ביו"ד האית"ן להורות עליה ע"כ: גם אתה, עשו, כאחד מהם להפיל גורלך בתוכם:
 (יב) ואל תרא, מבנין התנאי והמסופק (קאָניונקטיו) וכן כל הכעלי' בספוקים האלה
 עד כסוק ט"ו. וענינו שהנביא יוכיח אותו בשבט מיסור לאמר לא הי' לך לראות ולשמח
 ביום אחיך בעת שהתנכרו האויבים אליו. וזהו ביום נכרו, ר"ל ביום שנתנכר מארצו: ואל
 תשמח וגו', לא הי' ראוי לך לשמוח על שבדון בני יהודה ולהגדיל פיך עליהם: (יג) ואל
 תשלחנה, ידך, בחילו: (יד) ואל תעמד על הפרק, מקו' שהנורחים יולאים דרך שם
 להמלט, ובלע"ז קוראים אותו טרוג (והוא טרוג, אָך, עפֿפֿונג בל"א) (יש"י). ונקרא בל"ע
 פרק, שהוא מקום שמתפריק' הדרכים שם מלאזן ופרסיהן יפרק (זכרי' י"א י"ז) שהוא ענין
 חליק ופירוד: ואל תחגר שרידיו, עיין עמוס (א'ו'): (טו) כי קרוב יום ה', אע"פ שהיה
 רחוק מיום הנבואה, כתב הרד"ק, נגד האל ית' המדבר הוא קרוב. ויתכן עוד ענינו בעת
 שיקרב יום ה' על כל הגוים, באיזה זמן שיהיה, אז יעשה גם לך כאשר עשית, וכן תרגמת:

כי

יָשׁוּב בְּרֵאשִׁי: (טז) כִּי כִּי אֲשֶׁר
 שְׁתִּיתֶם עַל־הַר קָדְשִׁי יִשְׁתּוּ כָל־
 הַגּוֹיִם תָּמִיד וְשִׁתּוּ וְלָעוּ וְהָיוּ
 כְּלֹא הָיוּ: (יז) וּבַהֲרָ צִיּוֹן תִּהְיֶה
 פְּלִיטָה וְהָיָה קָדֶשׁ וְיִרְשׁוּ בֵּית
 יַעֲקֹב אֶת מוֹרְשֵׁיהֶם: (יח) וְהָיָה
 בֵּית־יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהִכָּה
 וּבֵית עֵשָׂו לְקֶשׁ וּדְלָקוּ בָהֶם
 וְאָכְלוּם וְלֹא־יִהְיֶה שְׂרִיד לְבֵית
 עֵשָׂו כִּי יִהְיֶה דְבָר: (יט) וְיִרְשׁוּ
 הַנֶּגֶב אֶת־הַר עֵשָׂו וְהִשְׁפָּקָה אֶת־
 פְּלִשְׁתִּים וְיִרְשׁוּ אֶת־שָׂדֵה אַפְרַיִם

באך איינגעם טהון ווירד דיר
 פֿערגאָלטען. (טז) יאָוויא איהר
 דען וואָללוסטבעער לעער.
 טעט אויף מיינעם הייליגען
 בערגע, זאָ לעערען נון דען
 טוימעלקעלך אללע דיעזע
 נאציאָנען איממערוועהרענר,
 שלירפֿען איהן אויס, טוימעלן
 הין אונד ווערדען אלס וואָרען
 זיא ניע געוועזען. (יז) דאָך
 אויף דעם בערגע ציון הערשט
 רעטטונג, דאָרט וואָ מייך היי.
 ליגטהום זיין ווירד; דאָן ווער.
 דען דיא אויס יעקב'ס הויזע
 איהרע פֿאָריגען בעזיטצונגען
 וויעדער עראָבערן. (יח) יאָ
 פֿיינערסגלוטה איזט דאָז הויז
 יעקב'ס, העללע פֿלאַממע הויז

ואח
 יוסף'ס, הויז עשו'ס — דיררע שטאָפּפעלן, פֿאָן יענען אומלאָדערט אונד פֿערצעהרט;
 ניכט איינער בלייבט איבריג פֿאָם הויזע עשו'ס. דיעס איזט דעם עוויגען אויסשפרוך.
 (יט) בעזיטצען ווערדען דאָן דיא זידל כֶּען בעוואָהנער (ישראל) דאָז געבירגע
 עשו'ס, דיא בעוואָהנער דעם ניעדערלאַנדעס, דאָז לאַנד דער פּלשתיים, זאָמט אפּריים'ס

י ר ש י

ובלשון ל"ז קורים אותו טרו"ג: (טז) כאשר שתיתם על הר קדשי. כמה דמיתון על מחת
 טורא דקודשי: ולעו. כתרגומו ויסתלעמון ל' מהומ' ושמוון וטרוף דעת איסטורדישין בלע"ז:
 (יז) את מורשיהם. נכסי עממיא דהוו מחסנון להון: (יח) כי ה' דבר. והיכן דבר (במדבר
 כ"ד) וירד מיעקב והאניד שריד וגו': (יט) וירשו הנגב. ישראל שהיו יושבין בדרומה של ארץ

ב א ו ר

(טז) כי כאשר שחיתם, אתה עשו וכל הגוים בהר קדשי שעשיתם משתה ושמחה על חרבנו
 כן ישתו אז כל הגוים האלה כוס פורענות תמיד, כלומר בלי הפסק עד שיכלו הרעים שבהם:
 ולעו, כת"י ויסתלעמון, לשון מהומה וטרוף הדעת איסטורדישין בלע"ז (כ"ל עטורדיסאנט,
 בעטייבונג בל"א) (רש"י): (יז) ובהר ציון חחי' פליטה, וי' מעורר ההפך, ר"ל כל הגוים
 יהיו כלא היו אבל בהר ציון תהיה פליטה לשארית ישראל הנשארים בגלותם: והיה קדש, השר
 הסוף קדוש יאמר לו: וירשו את מורשיהם, מה שרשו מקודם גלותם. והנפרד מורשה והראוי
 מורשיהם ונסלה הה"א ונכלת בליכי השי"ן: (יח) והיה בית יעקב, כאש אוכלת, ונית
 יוסף כלהנה כפל הענין במ"ס: ובית עשו, ידמה לקש הנאכל מדלקת האש של יעקב ויוסף
 עד שלא יהיה שריד ולא יהיה נשאר גם א' מהם: (יט) וירשו, יושבי הנגב, ר"ל ישראל שהיו
 יושבים בדרומה של א"י ירשו את הרעו שהיו במזר דרום, ויושבי השפלה את ארץ פלשתיים
 השבנה להם: וירשו, ג"כ את שדה אפרים ושדה שמרון. ובנימין שהיה גבולו בירדן, ירש

וְאֵת שְׂדֵה שְׁמֵרוֹן וּבְנֵימָן אֶת-
הַגִּלְעָד: (כ) וּגְלַת הַחֵל-הַיְהוּדָה לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-כָּנְעָנִים עַד-צָרְפַת
וּגְלַת יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בְּסִפְרֵד יִרְשׁוּ
אֶת-עֲרֵי הַנֶּגֶב: (כא) וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים
בְּיַד צִיּוֹן לְשֹׁפֵט אֶת-הָרַר עֲשׂו
וְהִיְתָה לַיהוָה הַמְּלוּכָה:

אונד שומרון'ס געפילדע; זא
וויא דיא פאם שטאממע בנימין
גלעד'ס געביטוה. (כ) יענעס
אויסגעוואנדערטע העער דער
איבריגען קינדער ישראל'ס א
בער ווירד דאז, וואס צום
כנעניטער לאנדע געהערט,
ביז היין נאך צרפת, זא
וויא דיא אויסגעוואנדערטען
ירושלים'ס דיא אין ספרד צער-
שטרייעט זינד, דיא זדל בען

שטערטע בעזיטצען. (כא) עררעטטער ווערדען דאן הינויף וואללען דען בערג ציון, אום דאז
געבירגע עשו'ס צו ריכטען; אלסדאן ווירד דיא רעגירונג וויעדער דעם עוויגען זיין. —

ר ש י

ישראל ירשו את הר עשו שהוא נמזר דרום ובני השפלה ירשו את ארץ פלשתים ואת הר אפרים
ואת הר שומרון: ובנימין את הגלעד. ובני מנשה שהיתה ארץ גלעד שלהם ישטו להם מהלחה
לנבולותיה של ארץ ישראל במזרח: (כ) וגלת החל הזה. תירגם יונתן עמא הדין: החל. לשון
חיל כמו (ישעיה ל"ו) ויבא ירושלימה בחיל כבד רבקה אלא שזה חסר יו"ד. ויש עוד לפרש החל
הזה גלות הגיא הזה: לבני ישראל אשר כנענים עד צרפת. גלות אשר הוא מבני ישראל שגלו
מי' השנטיים לארץ כנענים עד צרפת: וגלת ירושלים אשר בספרד. שהם מבני יהודה אשר גלו
לספרד הם ירשו את ערי הנגב שבדרומה של ארץ ישראל. ואומרים הפותרים צרפת הוא המלכות
שקורין פרנצ'א בלע"ז. ספרד תרגם יונתן אספמיא: (כא) ועלו. שרי ישראל: מושיעים כהר
ציון לשפט את הר עשו. ליפרע מהר עשו אשר עשו לישראל: לשפוט. יושט"ל"יר בלע"ז: הר
עשו. ית כרכא רבא דעשו: והיתה לה' המלוכה. לימדך שאין מלכותו שלימה עד שיפרע מאויביו:

ב א ו ר

אז את הגלעד שהיה מקדם לבני מנשה בארץ המישור שהוא מעבר לירדן, כי מנשה יתפשט
גבולו משם והלחה, (מדברי המפרשים): (ב) וגלת החל, חסר יו"ד והוא כמו החיל, וענינו
חיל אשר בני ישראל אשר כמה בגלות חן לארץ: אשר כנענים עד צרפת, לדעת המפרשים
היא לתוספת באור, כלומר אשר גלו לארץ הכנענים עד צרפת, והוא המלכות שקורין פרנצ'א
(פרנקרייך). ולדעתי יותר יתכן לאמר כי מלת ירשו הארץ אשר לכנענים תחשב עד צרפת והוא עיר גבולית
הכתוב שאנשי הגולה של אשר בני ישראל אשר לכנענים תחשב עד צרפת והוא עיר גבולית
של א"י בקצה ארץ לודן והיא הנזכרת במלכים (כ"ד ז'): וגלת ירושלים אשר בספרד, ת"י
דבספמיא, והוא (שפאניען בל"א), ר"ל בני ירושלים שגלו לארץ ספרד ומשם נתפרדו
לאשר ארבות כנודע, ירשו את ערי הנגב של א"י, כן הוא דעת המפרשים. ואם כוונת הנביא
על ממשלת התשמונאים בימי הורקנס, נוכל לנוון המלה על שם עיר סאפארים במדינת גליל
(גולליעו) אשר שמה בערבית ספרד, כי בארץ ההיא הרבו התשמונאים לגלות את אויביהם
כנזכר בספר יוסיפן. ולזה יהיה טעם ירשו את ערי הנגב, על ערי ארץ ערב (מרחביען) אשר
המה מפאת נגבה של א"י: (כא) ועלו מושיעים, המה גדולי ישראל ושריו: לשפוט את
הר עשו, לקחת משפט מאת יושביו על כל אשר הרעו להם: והיתה לה' המלוכה, ולא תהיה
השלוכה לה' לבדו, כי כל הגוים יודו במלכותו (רד"ק). וכבר הערנו פעמים הרבה, כי הנביאים
ע"ה היה רגיל בפייהם לדבר תמיד אחרי יעוד התרגום והמפלה של האומות, מן התכלית הראשי
המושג ע"י זה, שהוא התפשטות הכרת האמת ועבודת האל ית' האמתית על כל הארץ:

CHAPTER I
THE EARLY HISTORY OF THE UNITED STATES
FROM 1492 TO 1776

The first European settlement in North America was established by Christopher Columbus in 1492. The Spanish, French, and British all sought to establish colonies in the New World. The British colonies in particular grew in number and size, leading to the American Revolution in 1776.

The American Revolution was a war for independence from Great Britain. It began in 1775 and ended in 1783. The Continental Congress declared independence on July 4, 1776. The war was fought primarily in the Eastern United States. The British eventually evacuated and returned to Europe, leaving the United States to form its own government.